

Raamwerk Programma Waddenacademie

juli 2009 - januari 2011

Inleiding

De Waddenacademie is een entiteit van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en is op 30 juli 2008 officieel opgericht op basis van het besluit van het Nederlandse Kabinet en als reflectie op de aanbevelingen van de Commissie Meijer.

De doelstelling van de Waddenacademie is om, op een voor de wetenschap stimulerende en voor beleid relevante wijze, de kennis van de natuurontwikkeling, de sociaaleconomische en de culturele ontwikkeling van de Waddenzee en het waddengebied te integreren en verder te ontwikkelen.

Het bestuur van de Waddenacademie wordt gevormd door:

Prof.dr. Pavel Kabat (Wageningen UR, voorzitter, portefeuille Klimaat en Water);

Prof.dr. Jos Bazelmans (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, portefeuille Maatschappij- en Cultuurhistorie);

Prof.dr. Jouke van Dijk (Rijksuniversiteit Groningen, portefeuille Ruimtelijke en Sociale Economie);

Prof.dr. Peter Herman (Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek, portefeuille Ecologie);

Dr. Hessel Speelman (Vernieuwing Publieke Kennisinfrastructuur, portefeuille Geowetenschap).

Het bestuur wordt ondersteund door een klein bureau, dat is gevestigd in het Huis voor de Wadden te Leeuwarden.

Op 30 mei 2009 tijdens de Waddentoogdag heeft de voorzitter van de Waddenacademie, prof.dr. Pavel Kabat, de integrale kennisagenda 'Kennis voor een duurzame toekomst van de Wadden' aangeboden aan de voor het waddengebied verantwoordelijke bewindslieden Cramer, Verburg en Huizinga. In de kennisagenda worden drie generieke multidisciplinaire kennisprogramma's geïdentificeerd die met name zijn gericht op de kennislacunes op systeemniveau: Verleden Wadden, Wadden Monitor en Toekomst Wadden. Daarnaast worden drie onderzoeksprogramma's geïdentificeerd die betrekking hebben op de kennisonderbouwing van een aantal zeer actuele maatschappelijke vraagstukken in de waddenregio op dit moment: Wadden Klimaat, Wadden Natuur en Wadden Welzijn. Tot slot worden in de kennisagenda twee randvoorwaardelijke thema's gedefinieerd: Wadden Expert en Wereld Wadden.

De kennisagenda wordt inhoudelijk ondersteund door een elftal wetenschappelijke verkenningen. In elk van deze verkenningen worden kennisleemtes gesignaleerd en voor het waddengebied relevante onderzoeksvragen gearticuleerd.

De kennisagenda maakt zichtbaar op welke terreinen kennis van het waddengebied wordt gemist en geeft richting aan nieuw onderzoek. In de kennisagenda wordt gepleit voor een brede blik op het waddengebied, met oog voor de langere termijn. De voor de tweede helft van 2009 en voor 2010 voorziene activiteiten zijn afgeleid van de prioriteiten zoals die in de kennisagenda zijn vastgesteld.

Voorziene activiteiten

De activiteiten zijn onderverdeeld naar de drie taken van de Waddenacademie.

I. Het identificeren van domeinoverstijgende kennisleemtes ten behoeve van de duurzame ontwikkeling van het waddengebied en het articuleren van voor het waddengebied relevante onderzoeksvragen.

Ten behoeve van deze taak zijn de volgende activiteiten voorzien:

a. Bewaken van de wetenschappelijke kwaliteitsborging van grootschalige overheidsprojecten.

In het voorjaar van 2009 is de Waddenacademie door het Ministerie van LNV gevraagd om de verantwoordelijkheid te nemen voor de procesmatige en inhoudelijke kwaliteitsbewaking van het Natuurherstelprogramma. De Waddenacademie heeft hiertoe een commissie onder voorzitterschap van

het bestuurslid prof. Herman ingesteld die inmiddels haar eerste adviezen heeft uitgebracht. Het ligt in de verwachting dat de Waddenacademie ook bij het vervolgtraject van het Natuurherstelprogramma betrokken zal blijven. De Waddenacademie is door het Ministerie van LNV eveneens gevraagd om de verantwoordelijkheid te nemen voor de procesmatige en inhoudelijke kwaliteitsbewaking van de uitwerking van de aanbeveling van de Deltacommissie II inzake het waddengebied. Meer in het algemeen is de Waddenacademie bereid om verzoeken om een bijdrage te leveren aan de wetenschappelijke kwaliteitsborging van grootschalige overheidsprojecten met een positieve grondhouding in overweging te nemen. De ervaringen met het Natuurherstelprogramma lijken erop te duiden dat de betrokkenheid bij de wetenschappelijke kwaliteitsborging ook leidt tot het identificeren van domeinoverstijgende kennisleemtes en het articuleren van nieuwe voor het waddengebied relevante onderzoeksvragen.

b. **Publiceren van een nieuw standaardwerk over het waddengebied.**

Op basis van de kennisagenda en de verkenningen zal in 2010 worden begonnen met het produceren van een boek waarin de state of the art met betrekking tot het waddenonderzoek anno nu wordt gepresenteerd. De Waddenacademie heeft de ambitie om dit boek te laten uitgroeien tot het nieuwe standaardwerk. Prof.dr. Wim Wolff, hoofdredacteur van het huidige standaardwerk, het in 1983 verschenen Wadden Sea ecosystem, heeft zijn medewerking aan de totstandkoming van het boek toegezegd. Daarnaast zullen uiteraard tal van onderzoekers worden gevraagd om hun medewerking te verlenen. Bij de totstandkoming van het boek zal actief gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden van het internet, (onder meer door het inrichten van discussieforums over bepaalde deelonderwerpen. Het boek zal ook via de website van de Waddenacademie te downloaden zijn.

c. **Publiceren van artikelen in een special issue van een wetenschappelijk tijdschrift**

De Waddenacademie zal in 2010 een aantal van de door haar uitgebrachte verkenningen bewerken en uitbrengen in een special issue van een wetenschappelijk tijdschrift.

d. **Ontwikkelen van toekomstbeelden van het waddengebied**

De Waddenacademie zal in samenwerking met de Raad voor de Wadden in 2010 starten met een geïntegreerde lange termijnontwikkeling ten aanzien van het waddengebied.

e. **Reageren op specifieke vragen van departementen**

De Minister van VROM heeft in 2009 de Waddenacademie gevraagd om nader advies uit te brengen ten aanzien van drie specifieke vragen: monitoring, de kenmerken van het unieke open landschap en de relatie tussen natuur en economie. Teneinde deze vragen te beantwoorden zijn inmiddels kleine verkenningen uitgezet. De Waddenacademie zal zich ook in 2010 in beginsel welwillend opstellen als vanuit de overheid specifieke korte-termijn vragen aan haar worden voorgelegd.

II. Het bevorderen van een samenhangende onderzoeksprogrammering op regionaal, nationaal en internationaal niveau.

Ten behoeve van deze taak zijn de volgende activiteiten voorzien:

a. **Uitwerken van de implementatieplannen**

In de kennisagenda worden acht overkoepelende kennis/onderzoeksprogramma's onderscheiden. Rond elk daarvan is tijdens het symposium van de Waddenacademie op 1 en 2 juli 2009 een multidisciplinair team georganiseerd dat zich toelegt op meer gedetailleerde uitwerking in concrete implementatieplannen. Een eerste uitwerking wordt door elk team gepresenteerd tijdens een workshop op 7 oktober 2009. Meer uitgewerkte plannen worden gepresenteerd tijdens het symposium van de Waddenacademie op 9 en 10 december 2009. De Waddenacademie coördineert de activiteiten van de teams. De uitgewerkte implementatieplannen moeten vanaf 2010 als cluster of afzonderlijk ter financiering kunnen worden aangeboden bij verschillende potentiële financierende instanties. Hierbij geldt dat het algehele

implementatieplan voor het desbetreffende programma/thema als integratiekader dient, waaraan de doelen, rationale en methoden van onder het programma voorgestelde projecten telkens moeten worden getoetst.

b. **Beoordelen van onderzoeksvorstellen in het kader van het ZKO-deelprogramma Veranderende Draagkracht**

De Waddenacademie en de Programmaraad ZKO hebben medio 2009 een gezamenlijke oproep voor het indienen van (voor)aanmeldingen voor het deelprogramma Veranderende Draagkracht laten uitgaan. Met dit deelprogramma is een bedrag van 1,5 miljoen euro gemoeid, waarvan de Waddenacademie 500.000 euro beschikbaar stelt. Een uit leden van de Waddenacademie en de Programmaraad bestaande commissie beoordeelt de vooraanmeldingen, waarna een op voorspraak van de Waddenacademie en de Programmaraad door NWO benoemd internationaal panel de geselecteerde uitgewerkte aanvragen zal beoordelen.

c. **Adviseren over voorstellen die worden ingediend bij de Adviescommissie Waddenfonds**

De Waddenacademie en de Adviescommissie Waddenfonds hebben in het voorjaar van 2009 in een gezamenlijk overleg afspraken gemaakt over de betrokkenheid van de Waddenacademie bij ontvankelijk verklaarde projecten die door DLG worden doorgeleid naar de Adviescommissie. De Adviescommissie zal de kennisagenda van de Waddenacademie gebruiken in de beoordeling van ingediende (kennis)projecten, om te kunnen bepalen of kennisprojecten bijdragen aan het vullen van kennislacunes. Met ingang van de komende tender zal de Adviescommissie ten aanzien van ingediende projecten waaraan een kenniscomponent is verbonden zwaarwegend meewegen of de indieners van het project in het voortraject de inhoudelijke afstemming hebben gezocht met de Waddenacademie.

d. **Stimuleren van internationale onderzoeksprogrammering**

De Waddenacademie zal eind 2009 beginnen met het actief stimuleren van de internationale onderzoeksprogrammering. Op 4 december 2009 komt ze samen met de directeuren van een groot aantal Duitse en Deense onderzoeksinstituten in Hamburg bijeen om de eerste bouwstenen te leggen. In 2010 zal actief worden gezocht naar mogelijkheden om de integrale onderzoeksprogrammering in trilateraal en in EU-verband geaccepteerd en gefinancierd te krijgen. In samenwerking met het internationale waddensecretariaat in Wilhelmshaven zal de Waddenacademie voorafgaand aan het trilateraal bewindsoverleg op Sylt een trilateraal kennisforum organiseren met de grote publieke onderzoeksfinanciers in Nederland, Duitsland en Denemarken. Ook zal de Waddenacademie samen met Duitse en Deense collega-onderzoekers openingen verkennen bij de EU kaderprogramma's en bij EU Interreg. De kennisagenda van de Waddenacademie zal eind 2009 ook in het Engels beschikbaar zijn.

e. **Mobilisering van financieringskaders**

De Waddenacademie zal vanaf 2010 veel energie steken in de mobilisering van financieringskaders. Hierbij zijn in principe twee categorieën van financieringsmogelijkheden mogelijk. In de eerste plaats zijn dat fondsen en financieringsprogramma's met een speciale relatie tot het waddengebied. Momenteel zijn dit het Waddenfonds en het nationaal onderzoeksprogramma Zee- en Kustonderzoek van NWO. In de tweede plaats zijn er programmafinancieringsmogelijkheden van ministeries, lagere overheden en kennisinstellingen.

Bij de fondsen kunnen aanvragen worden ingediend in reactie op gerichte dan wel open 'calls'. Bij de (her)bestemming van programmamiddelen van ministeries en kennisinstellingen zal sprake zijn van een interactief en iteratief proces, waarbij de Waddenacademie de rol van kennismakelaar op zich neemt. De Waddenacademie zal ook actief op zoek gaan naar mogelijkheden om meer private marktpartijen bij de Wadden-kennisinfrastructuur te betrekken, waaronder de grote energiebedrijven en de financiële sector.

III. Het bevorderen van informatievoorziening en kennisuitwisseling in en tussen de kenniswereld, overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

Ten behoeve van deze taak zijn de volgende activiteiten voorzien:

a. Verkennen van de mogelijkheden om te komen tot een Waddeninformatiesysteem

In 2009 hebben de Waddenacademie, Tresoar, Interwad, RCW en de provincie Fryslân het initiatief genomen om de mogelijkheden te onderzoeken van een Waddeninformatiesysteem (WISWAD). Begin 2010 worden de uitkomsten van deze verkenning gepresenteerd en zal de Waddenacademie een besluit nemen op welke wijze ze een concrete bijdrage kan leveren aan het ontsluiten en toegankelijk maken van voor het onderzoek in het waddengebied relevante gegevens- en informatiebestanden.

b. Vertalen van recente wetenschappelijke literatuur naar een breed publiek

De Waddenacademie en de Waddenvereniging hebben in 2009 de afspraak gemaakt om recente wetenschappelijke literatuur over het waddengebied op een voor het brede publiek begrijpelijke wijze op beider websites samen te vatten. Vanaf september 2009 wordt er op de websites van beider organisatie elke week een nieuw stuk geplaatst, dat alternerend wordt geschreven door de wetenschappelijk medewerker van de Waddenvereniging en de wetenschappelijk medewerker van de Waddenacademie.

c. Organiseren van een jaarlijkse publiekslezing

In 2009 hebben de Natuurschool en de Waddenacademie de afspraak gemaakt om met ingang van 2010 jaarlijks een publiekslezing te organiseren. De publiekslezing zal enigszins vergelijkbaar worden opgezet als de populaire Christmas Caroll Lecture zoals die in Engeland door de BBC wordt georganiseerd. De Waddenacademie en de Natuurschool zullen de provincies Friesland en Groningen actief bij de voorbereiding van de publiekslezing betrekken.

d. Organiseren van een lezingencyclus over het waddengebied

In 2009 hebben de Waddenacademie en de Nationale UNESCO Commissie de afspraak gemaakt om met ingang van 2010 gezamenlijk en in samenwerking met de plaatselijke Volksuniversiteit UNESCO-lezingen in Leeuwarden te organiseren. De lezingen in Leeuwarden zullen zich met name richten op het in 2009 op de UNESCO-lijst geplaatste werelderfgoed Waddenzee.

e. Organiseren van een KennisOerol

De Waddenacademie is met de directie van Oerol in overleg over de vraag of het mogelijk is om met ingang van 2010 te komen tot een Kennisfestival tijdens Oerol, enigszins vergelijkbaar met het succesvolle Kennisfestival tijdens Lowlands.

f. Starten met het ontwikkelen van een Waddenveranderingsatlas

De Waddenacademie zal in samenwerking met Interwad in 2010 beginnen met het ontwikkelen van een veranderingsatlas, die zowel in hard-copy als digitaal beschikbaar moet komen. In de veranderingsatlas worden per binnen de Waddenacademie onderscheiden thema vijf indicators geselecteerd die voldoende representatief zijn en waarvan voldoende achterliggende data en kaartmateriaal aanwezig is. Van deze indicators worden verleden en nu geografisch gepresenteerd met behulp van eenvoudige verschilkaarten en/of computer modulaties. Per thema wordt ook voor de vijf indicators het meest waarschijnlijke toekomstscenario (Best Technical Means) gepresenteerd met behulp van verschilkaarten en/of computersimulaties.

g. Uitbrengen van boek n.a.v. reis Jos Bazelmans door waddengebied

In het voorjaar van 2009 maakte bestuurslid Jos Bazelmans een reis door het waddengebied waarbij hij sprak met zo'n 30 mensen, die elk vanuit hun persoonlijke invalshoek hun visie gaven op de ontwikkeling van de Wadden en het waddengebied. Een ruime selectie van deze interviews is gebundeld en wordt, voorzien van foto's van Harry Cock, tijdens het symposium van de Waddenacademie op 9 en

10 december gepresenteerd. In het voorjaar van 2010 zal Jos Bazelmans weer een reis door het waddengebied maken, met als invalshoek het eieren zoeken in Noord-Nederland.

Voorziene activiteiten voor 2011 en volgende jaren

De Waddenacademie zal veel van de in 2010 voorziene activiteiten ook in de daarop volgende jaren voortzetten. Te voorzien valt dat daarnaast tenminste twee activiteiten worden toegevoegd, te weten:

I. Nationale masterclass voor bestuurders en ambtenaren

De Waddenacademie wil in samenwerking met landelijke en provinciale overheden komen tot een interdisciplinaire masterclass voor bestuurders en ambtenaren die zich met het waddengebied bezighouden. Doel van de masterclass is om bestuurders en ambtenaren op de hoogte te brengen van de laatste stand van zaken met betrekking tot het onderzoek dat in het waddengebied wordt verricht. Dit kan de bestuurders en ambtenaren helpen bij het maken van rationele politiek-bestuurlijke keuzes.

II. Internationale masterclass voor PhD-studenten

De Waddenacademie wil in samenwerking met de relevante onderzoekscholen een internationale masterclass voor PhD-studenten op een van de Waddeneilanden. In de masterclass staat een geïntegreerde onderzoeksbenadering van het waddengebied centraal.

Reguliere activiteiten

De Waddenacademie is een kleine en compacte organisatie die vooral als netwerkorganisatie functioneert. Zowel de bestuursleden als de bestuurssecretaris onderhouden vele functionele contacten met medewerkers van onderzoekinstellingen, departementen en natuur- en beheerorganisaties. De Waddenacademie wil ook een geaccepteerde en gerespecteerde gesprekspartners voor vertegenwoordigers vanuit het bedrijfsleven worden en zal in 2010 extra energie steken in het in contact komen en blijven met individuele burgers die zich bij het waddengebied betrokken voelen.

De Waddenacademie organiseert twee keer per jaar een symposium, waarvoor zowel wetenschappers, beleidsmakers als vertegenwoordigers van beheer- en natuurorganisaties worden uitgenodigd. De symposia mogen op veel belangstelling rekenen.

Met ingang van 2009 reikt de Waddenacademie jaarlijks de Waddenacademieprijs ter waarde van 5000 euro uit, teneinde het onderzoek over het waddengebied door jonge onderzoekers te stimuleren. De prijs is afwisselend bestemd voor het beste proefschrift en de beste masterthesis.

Het bestuur van de Waddenacademie vergadert gemiddeld eens per zes weken. Daarnaast worden met enige regelmaat telefonische vergaderingen belegd en is er veelvuldig bilateraal overleg tussen bestuursleden onderling en tussen bestuursleden en het bureau.

Gemiddeld drie keer per jaar vindt overleg plaats met de bestuurlijk adviesraad. De bestuurlijke adviesraad, die onder voorzitterschap staat van drs. E. Nijpels, houdt toezicht op de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie van de werkzaamheden van de Waddenacademie.

De Waddenacademie heeft op reguliere basis overleg met onder meer het RCW, de Raad voor de Wadden en het internationale waddensecretariaat in Wilhelmshaven. Met elk van deze partijen zijn ook voor 2010 goede werkafspraken gemaakt.

De Waddenacademie legt voor haar werkzaamheden verantwoording af aan zowel het Waddenfonds als aan de KNAW. Voor beide organisaties wordt een begroting, een werkprogramma en een jaarverslag opgesteld. Een complicerende factor is hierbij dat de (financiële) rapportage voor de KNAW een kalenderjaar betreft terwijl voor het Waddenfonds een gebroken boekjaar geldt.

Tot slot

Het werkprogramma is leidend voor de werkzaamheden van de Waddenacademie. Dit laat onverlet dat, zoals het jaar 2009 ook heeft laten zien, er zich soms ontwikkelingen kunnen voordoen die maken dat van de oorspronkelijk gebaande paden moet worden afgeweken. Het nu voorliggende werkprogramma is voldoende flexibel om daar waar nodig in te spelen op actuele ontwikkelingen en vragen.

Waddenacademie

Postbus 2724
8901 AE Leeuwardem
t 058 2339030
e [info@ waddenacademie.knaw.nl](mailto:info@waddenacademie.knaw.nl)